

Programul Regional pentru Patrimoniul Cultural și Natural din Sud Estul Europei

Proiect Pilot de Dezvoltare Locală (PPDL)

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

Ref - Contrat Anne PISOT
n°112/07

MISIUNE ROMÂNIA - Regiunea Rupea-Cohalm Octombrie 2007

Contextul și obiectivul raportului

Acest raport este sinteza diferitelor interviuri pe care le-am avut în România în timpul misiunii din luna octombrie.

Aceste diverse interviuri arată că există diferite viziuni și reprezentări ale regiunii Rupea-Cohalm, în ceea ce privește aspectele pozitive/negative și perspectivele teritoriului.

Documentul de față prezintă o sinteză integrată a acestor puncte de vedere diferite și sugerează o viziune globală a teritoriului Rupea-Cohalm, principalele sale probleme și perspective. Este o viziune comună și participativă a teritoriului Rupea-Cohalm, propusă de parteneri în timpul interviurilor¹. Această viziune comună reprezintă un bun punct de început, iar prezentul document reprezintă o resursă inițială pentru elaborarea diagnosticului teritoriului.

Pre-diagnosticul trebuie acum prezentat partenerilor locali, discutat și completat de aceștia. Acesta va fi pasul următor pentru elaborarea diagnosticului (prima etapă a Proiectului Pilot, după semnarea Termenilor de Referință).

Metodologia de elaborare a diagnosticului trebuie prezentată, discutată și finalizată împreună cu liderii proiectului pilot și Grupul de Management Local în cadrul Termenilor de Referință. Această resursă inițială va fi o contribuție la elaborarea principalelor tematici cărora va trebui să li se acorde o atenție deosebită în timpul diagnosticului.

Dorim să mulțumim tuturor partenerilor care au acceptat aceste interviuri și în special actorilor locali care au manifestat entuziasm și sunt interesați de toate proiectele care privesc teritoriul Rupea-Cohalm.

¹ Lista interlocutorilor celor trei experți ai Consiliului Europei poate fi consultată în Anexa 1.

Problematică – Colaborarea și lucrul împreună

Aspecte pozitive

- Există inițiative variate din partea sectoarelor public sau privat în domeniul dezvoltării locale și a patrimoniului (exemplu: Viscri, reabilitarea Cetății Rupea, proiectul fermei organice)
- Ca și „centru” al acestei micro-regiuni, Rupea implementează numeroase inițiative: proiectul de restaurare a cetății este în curs de elaborare, reabilitarea infrastructurii din jurul cetății este de asemenea în curs (drumuri, alimentarea cu apă), grădinițe, cazarea pentru elevii de liceu (un liceu care deservește întreaga micro-regiune); micii industrii în Rupea (fabrica de covoare exclusiv sau mai ales pentru export, fabrica de mobilă veche)
- A fost organizată o asociație din acre fac parte 7 municipalități și orașul Rupea. Președintele acestei asociații este primarul orașului Rupea.
- Există o Agenție publică (Agenția de dezvoltare durabilă a Județului Brașov – ADDJB) ce lucrează în domeniul dezvoltării durabile cu actori locali. Agenția își propune să deschidă un birou la Rupea, în legătură și cu proiectul pilot și asociația locală.
- Numărul redus al actorilor din această zonă facilitează dialogul
- Nu există nici un dezacord politic între Consiliul Județean pe de o parte și Primăria orașului Rupea și comunele învecinate pe de altă parte. Consiliul consideră că, indiferent de inițiativă, orașul Rupea trebuie să fie lider sau cel puțin implicat
- Funcționarii publici ce lucrează în proiectul Natura 2000 consideră utilă reorientarea acestui proiect spre o abordare mai puțin tehnocrată și încercarea de a implica cât mai mulți oameni în procesul de decizie al declarării unei zone ca sit Natura 2000
- Nimeni nu ignoră faptul că venirea finanțărilor europene va implica munca împreună și colaborarea în proiecte comune
- Biserica Evanghelică este pregătită să ajute comunitatea locală dacă un proiect interesant începe

Aspecte negative

- Lipsa coerenței și a sinergiei între variatele intervenții (fundație, agenție, ONG-uri)
- Lipsa comunicării între actorii care lucrează în dezvoltarea acestui teritoriu, cu excepția proiectului pilot care se află încă într-o fază foarte abstractă
- Lipsa experienței și a activității autorităților locale în a colabora cu alți actori politici sau sociali. Autoritatea locală are o activitate redusă în acest domeniu
- Nu este cunoscută nici o co-operare concretă între municipalități
- Lipsa înțelegerii importanței dezvoltării durabile la nivelul populației locale și a aleșilor locali
- Lipsa unui specialist în resurse umane, a unui specialist care să atragă fonduri sau care să gestioneze teritoriul
- **Lipsa reciprocității / mutualismului și a co-operării culturale**
- Co-existența unei populații tradiționale (secolul 19) cu o populație foarte modernă, generând astfel o lipsă de simpatie
- Generalizarea evitării conflictului în domeniul relațiilor profesionale
- Plecarea populației germane a întrerupt legăturile existente până atunci la nivel local, legături care trebuie reconstruite
- Pentru mulți actori locali, metoda nu este importantă, dar ceea ce trebuie luat în considerare este modernizarea infrastructurii
- **Co-ordonarea și co-operarea în definirea unor programe esunt concepte neînțelese.** Adesea, mâna dreaptă nu știe ce face mâna stângă.

Perspective – aspecte de accentuat

- **Comunicarea între partenerii din această zonă:** identificarea lor (municipalități, biserici, școli, autorități publice), ce tip de comunicare este adecvată, ce instrumente de lucru împreună sunt necesare ?
  - diferiții parteneri trebuie să fie conștienți de necesitatea unui demers de dezvoltare durabilă locală și de ceea ce implică acesta
  - sesiuni de informare și formare pe tema parteneriatului și a noțiunii de leadership
- **Organizarea necesară managementului acestei zone:** un cadru clar de parteneriat
  - competențele actorilor instituționali, roluri, misiuni și modalități de a lucra împreună (ADDJB și alți actori locali) pentru dezvoltarea locală
  - reprezentanții locali trebuie să conștientizeze avantajele și datoriile unui management local democratic
  - rolul unui funcționar public, nevoile sale în ceea ce privește competențele și priceperea s
- **inițiative împrăștiate în domeniul cooperării cu sași din Germania,** această perspectivă meritând a fi dezvoltată

Problematică: Care perspectivă de dezvoltare bazată pe patrimoniul cultural și natural este adaptată potențialului teritoriului ?

Aspecte pozitive

- Un foarte bogat patrimoniu cultural cu elemente de importanță națională (Drăușeni este cel mai cunoscut exemplu - pictori)
- Puține regiuni din România dețin un atât de concentrat patrimoniu: arhitectură diversă, zonă multiculturală cu tradiții puternice, cunoștințe tradiționale spre exemplu în realizarea originală a ceramicii de Drăușeni ce a dispărut dar care poate fi revitalizată
- Satele săsești sunt „monumente” ele însele datorită particularității organizării urbane înconjurătoare, a bisericilor fortificate și a caselor. Acestea nu sunt afectate de noile construcții.
- **Calitatea peisajului:** zonă geografică foarte frumoasă, pitorească, râuri, dealuri și munți. Este un peisaj rural pur care a conservat un caracter aparte bine definit.
- **Potențial ridicat pentru agricultura organică** datorită calității

Aspecte negative

- Cea mai săracă zonă a județului din punct de vedere economic și social
- **Nu există activitate** comercială în zonă; nu există activitate cu excepția orașului Rupea (mici magazine, fabrică de covoare, compania Lafarge)
- **Nu există o organizare turistică:** lipsește promovarea, activitățile nu sunt legate, nu există integrare în circuitul național, nu există vizibilitate turistică cu excepția zonei Viscri (și în acest caz nu se dorește prea multă promovare a acestei zone). Lipsește tradiția în turism și cunoștințele necesare gestionării de către actorii locali a fluxurilor de turiști
- **Foarte scăzut nivel al agriculturii,** ca și în toată România – agricultura nu este prima ramură economică a zonei din cauza reliefului deluros; agricultura este utilizată în principal pentru

<p>mediului (o exploatare importantă din cele 5 existente este în curs de a fi acreditată ca fermă organică – lapte de drigană). Integrarea în Uniunea Europeană și Politica Agricolă Europeană ar trebui să fie un impuls pentru sectorul primar</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Resurse specifice precum ape minerale cu proprietăți medicinale, izvoare de apă caldă, prezența gazului metan ▪ Resurse forestiere relevante: păduri de fag și pin ▪ Potențial mare de dezvoltare datorită poziției geografice între Brașov și Sighișoara ▪ Potențial de dezvoltare în turism datorită calității patrimoniului cultural și natural și a ospitalității comunității locale, deschisă spre alte culturi (situația istorică a teritoriului) ▪ Agricultură: sol fertil, dar nu pentru cereale, creșterea animalelor ▪ Autostrada va îmbunătăți accesul în zonă ▪ Tradiția preparatelor din porc ▪ Există un liceu în Brașov dedicat restaurării artelor ce ar putea fi implicat în proiecte legate de acest aspect ▪ Tradiții folclorice vii 	<p>producerea alimentelor; Rupea este zona cea mai puțin dezvoltată din punct de vedere agricol: ca mai săracă în termeni de fertilitatea solului - 5 exploatații agricole în toată zona, 4.000 de exploatații familiale de dimensiuni variate; creșterea animalelor într-o fermă mai mare din Cața</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Segmentare excesivă a terenurilor, din cauza retrocedărilor ▪ Actorii locali au încredere în turism ca singura activitate ce poate suscita dezvoltarea în zonă ▪ Deteriorarea peisajului rural din cauza schimbărilor în utilizarea terenurilor și abandonarea utilizării lor agricole ▪ Existența problemelor legale între autorități și Biserica Evanghelică din cauza modalităților de retrocedare a bisericilor, școlilor, caselor și grădinițelor ▪ Probleme de poluare a apelor din cauza carierelor de bazalt și a lipsei canalizării ▪ Nivel redus al activităților din sectorul serviciilor
---	---

Perspective – aspecte de accentuat

- **Ce tip de dezvoltare ar putea fi bazat pe patrimoniul cultural**, ce tip de valorizare, prin evenimente culturale, training/formare în meșteșuguri tradiționale (tehnici de restaurare, meșteșuguri) ?
- Ce orientare trebuie dată turismului, pe baza patrimoniului cultural și natural ?
  - exemplul unor mici pensiuni în case săsești renovate, produse locale, organizarea unui centru de informare turistică pentru prezentarea teritoriului (condiții moderne de locuit în case vechi, exemple există în România – Vîscri ca și model de urmat, o excepție pentru zonă)
  - ce posibilități există, ce tip de management și organizare, cu cine trebuie lucrat,... pentru o viziune comună și împărtășită ? ce tip de turism se potrivește zonei, există potențial de dezvoltare în acest sector și este el o cale de dezvoltare durabilă ?
- Ce orientare trebuie dată agriculturii pentru a se conforma și cu cerințele de protejare a mediului natural ?
  - este agricultura un potențial pentru acest teritoriu și ce ramură a ei poate fi valorizată ?
- În ce fel trebuie inițiată și promovată dezvoltarea afacerilor mici și de tip familial, la scara acestui teritoriu, cu ajutorul unor mici companii ?
  - micro-investiții
  - revitalizarea unor producții pe scară mică care au dispărut recent: lemn pictat, carne de porc, ceramica de Drăușeni

Problematică: Conservarea și protejarea patrimoniului natural și cultural

Aspecte pozitive

- **Un foarte bogat patrimoniu cultural:** biserici fortificate (lista monumentelor istorice), fortificații preistorice (Racos, Rupa, secolele 11 și 12 din vremea regatului ungar), monumente medievale, precum biserici, cetăți fortificate, case din secolele 16 și 17, case săsești, biserici ortodoxe, patrimoniul UNESCO de la Viscri;
- **Tradiție specific săsească,** costume tradiționale (nuntă, botez), tradiții agrare. Populația săsească ce a părăsit această zonă și în special vârstnicii, sunt încă atașați de ea, astfel încât ar putea fi organizată o acțiune pentru reîntoarcerea lor sau cel puțin pentru a-i implica în conservarea patrimoniului lăsat în urmă
- **Inițiative variate:**
  - fundația Prințului Charles este foarte activă în zonă și are o valoare de exemplu
  - Consiliul județean a votat pozitiv pentru 6 milioane de euro necesari co-finanțării restaurării bisericilor evanghelice din regiune; Consiliul dorește sosirea unor noi locuitori – artiști, intelectuali – în regiune pentru a-i schimba imaginea negativă și nostalgică
  - câteva mici asociații locale lucrează în câteva proiecte locale
- **Zona este deja identificată pentru calitatea mediului:** 3 situri Natura 2000, rezervație naturală (protejată prin lege)
- Zonă foarte naturală, care nu suferă de pe urma unor intervenții brutale, nivel foarte scăzut de poluare, calitate bună a solului și apei
- Păduri cu importante resurse de faună și floră cu specii unice

Aspecte negative

- Zonă tradițional săsească dar ocupată în marea majoritate de populația română și rromă care nu apreciază la adevărată valoare importanța acestei moșteniri
- Majoritatea tradițiilor și a patrimoniului cultural al regiunii nu sunt menținute sau întreținute și riscă să dispară
- Nimic implementat pentru conștientizarea importanței, potențialului și a rolului patrimoniului cultural și natural
- În fața a numeroase probleme legate de infrastructură, conservarea și protejarea apar în plan secundar
- Lipsa managementului public al patrimoniului cultural și natural
- Este necesară conștientizarea nevoii de a conserva și patrimoniul urban, nu doar a bisericilor săsești
- Importanța conservării patrimoniului natural și cultural pentru dezvoltarea viitoare a zonei nu este pe deplin înțeleasă de către populația locală și actorii politici
- **Lipsa valorizării** resurselor naturale (sector forestier, vânătoare,...)

Perspective – aspecte de accentuat

- **Nivelul cunoștințelor teritoriului despre patrimoniul cultural și natural**
  - studii și politici
  - inițiative ale asociațiilor locale, resurse umane...
  - situri naturale și culturale protejate

- proiecte și programe implementate în domeniu
- resursele se găsesc deja în teritoriu
- Protejarea și conservarea patrimoniului cultural și natural: ce **obiective comune** există, ce instrumente și politici trebuie dezvoltate în domeniul patrimoniului cultural și natural pentru a deschide acest câmp (nu doar biserici și case săsești !)
- conștientizare
- mod de a îmbunătăți cunoștințelor despre teritoriu (poluare, resurse...)
- prezervare
- valorizare
- Organizarea unor sesiuni de training / formare / educație pentru a imagina ceea ce este posibil pentru dezvoltarea regiunii pe baza patrimoniului și a resurselor existente

Problematică: Revitalizarea și îmbunătățirea calității vieții (servicii, infrastructuri,...)

Aspecte pozitive

- **Inițiative variate** trebuie să fie implementate curând pentru îmbunătățirea infrastructurii:
  - O autostradă va fi construită,
  - Autoritatea județeană a dezvoltat un program pentru facilitarea accesului pe șosea între orașul Rupea și satele învecinate.
- **Fondurile structurale europene** ar putea fi o măsură importantă pentru stimularea dezvoltării în această zonă
- Există un consens al actorilor cu privire la necesitatea îmbunătățirii drumurilor
- Consiliul Județean investește în programe din domeniul social și cultural în mediul rural
- Județul mizează pe dezvoltarea orașului Rupea și asumarea de către acesta a unui rol de lider

Aspecte negative

- Populație îmbătrânită (medie de 50 de ani) și depopularea regiunii: majoritatea tinerilor părăsesc regiunea pentru zona municipiului Brașov sau pentru străinătate; structura populației s-a schimbat după 1990 când populația germană și maghiară a migrat; satele sunt locuite de o importantă populație romă. Scenariile demografice nu sunt optimiste.
- După 1989, au mai rămas în regiune puțini sași
- Nivel foarte redus de dezvoltare a infrastructurii, care este un obstacol în calea dezvoltării și îmbunătățirii calității vieții: sate fără apă curentă și/sau canalizare, drumuri degradate
- Serviciile nu sunt bine reprezentate: servicii medicale reduse (cu excepția spitalului din Rupea), serviciile fundamentale lipsesc din sate, magazinele sunt rare cu excepția orașului Rupea
- Unele școli sunt relativ departe de locuințele copiilor iar transportul public lipsește. Există doar un liceu în Rupea.
- Conexiunea la Internet este asigurată în prea puține locuri pentru a putea dezvolta vreo activitate sau serviciu
- Lipsesc clasele de anul XII în sectorul primar, ceea ce arată plecarea familiilor

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Instituțiile nu cunosc în mod real starea și nevoile populației – lipsesc statisticile, monitorizările...
<p><u>Perspective – aspecte de accentuat</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Conștientizarea stadiului și nevoilor populației – este nevoie de o imagine inițială a teritoriului social bazată pe datele existente pentru a vorbi de dezvoltare ▪ Pe această bază, va fi posibil să se lucreze pentru îmbunătățirea calității vieții: <ul style="list-style-type: none"> - prioritate – ce organizare trebuie creată pentru dezvoltarea infrastructurii în această zonă - servicii trebuie asigurate în domeniul educației, sănătății, ... 	

Problematică: Calificarea populației	
<p><u>Aspecte pozitive</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Existența unui ONG cu o viziune deschisă, implicat alături de comunitatea locală și în serviciul ei în satul Viscri ▪ Noi actori economici (creșterea taurinelor, dezvoltarea sectorului forestier) care par convinși de nevoia de a îmbunătăți calificarea angajaților lor astfel încât rezultatele să fie îmbunătățite ▪ Populația face presiuni asupra reprezentanților locali, populația știind că aspectele ce vizează calificarea și formarea profesională continuă trebuie abordat de urgență 	<p><u>Aspecte negative</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Populație necalificată și relativ îmbătrânită ▪ Minoritate rromă importantă, fără locuri de muncă, trăind din ajutorul social de la stat, coabitarea cu populația română fiind dificilă ▪ Nivel de cunoștințe al populației este scăzut ▪ Populația nu este organizată la nivel profesional ▪ Există riscul unui conflict între societatea tradițională și expresia unei modernități agresive
<p><u>Perspective – aspecte de accentuat</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Educarea populației referitor la angajare – calificarea forței de muncă <ul style="list-style-type: none"> - îmbunătățirea și modificarea calificărilor ▪ Coabitarea cu populația rromă <ul style="list-style-type: none"> - exemplul din Viscri arată că aceasta este posibilă prin intermediul unei intense activități de moderare și organizare a acestei coabitări - rolul și contribuția funcționarilor publici 	

Actori identificați :

- Administrația publică locală – primăriile la nivel local și Consiliul Județean Brașov la nivel județean
- Fundația Mihai Eminescu Trust (în județul Brașov, desfășoară activități în Viscri)
- Agenția de Dezvoltare Durabilă a Județului Brașov ca ONG la nivel județean
- Asociația de dezvoltare Rupea-Cohalm (primarii celor 7 comune și al orașului Rupea, cu excepția comunei Ticuș) dar care nu dispune de resurse umane ⇒ un pas înainte dar fără rezultate concrete în prezent
- Actori economici care ar putea oferi sprijin financiar dezvoltării locale
- Biserica Evanghelică în calitate de proprietar a celor nouă Biserici din această regiune
- Biserica Ortodoxă în calitate de proprietar al Bisericilor din această regiune (unele fiind protejate)

- Populația locală își dorește dezvoltarea acestei regiuni; funcționari, învățători și profesori, doctori... doresc să facă ceva pentru regiune.
- Școlile locale și profesorii ar trebui implicați
- ONG-uri
- Există o dorință pentru dezvoltarea însă într-un mod concret. Astfel, este dificil de inițiat un proces de dezvoltare în această regiune, migrația populației fiind un factor negativ.
- Un etnograf ar trebui implicat pentru aspectele legate de tradițiile locale
- Ministerul Culturii și Cultelor (restaurarea monumentelor)
- Direcția județeană de Statistică prin Mihaela Pitea (director adjunct)

ANEXĂ: Participanți la interviuri

Reprezentanți la nivel național	Alexandru Mihăilescu	Director, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului
	Irina Cimpoeru	Expert, Ministerul Economiei și Finanțelor
	Ionuț Sandu	Expert asistent, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor
	Margareta Purcarea	Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale
Reprezentanți la nivel județean	Daniela Marcu	Președinte al Asociației Culturale Hieronymus
	delegat	Direcția pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală
	Mihaela Pîtea	Director adjunct al Direcției Județene de Statistică
	Gheorghe Mitran	Director al Direcției județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național
	Anca Ioanițescu	Agenția pentru protecția mediului Brașov
	Dorin Stoian	
	Siegmar Schmidt	Protopopiatul Evanghelic Brașov
	Virgil Balaban	Consilier județean, șeful biroului județean al ADR Centru
	delegat	Asociația pentru Promovarea și Dezvoltarea Turismului
	Mioara Stoian Vișan	Președinte, Asociația Națională pentru Turism Rural, Ecologic și Cultural, Brașov
	Adrian Vălușescu	Director al Centrului județean pentru promovarea și valorificarea tradiției
Ionuț Țața	Director ADDJB	
Reprezentanți la nivel local	Flavius Dumitrescu	Primar al orașului Rupea
	Molnar Csaba	Viceprimar al comunei Cața
	Ciprian Creangă	Preot în localitatea Jibert
	Ștefan Bîlici	Arhitect al Fundației Mihai Eminescu Trust
	Iuliu Miklos	Investitor privat
	Krishan George	Investitor privat
Echipa de implementare a proiectului	Cristina Cotenescu	Coordonator PPDL (Ministerul Culturii și Cultelor – Autoritatea Conducătoare a Proiectului)
	Cornelia Limantovschi	Manager PPDL (Agenția de Dezvoltare Durabilă a Județului Brașov – Unitatea de Implementare a Proiectului)